

19 березня 2015 року — 85 років Ліні Костенко, геніальній українській поетесі

*“Якби це було просто щастя,
то це було б просто щастя.
А все, що зверх того, це вже — поезія.”*
Л. Костенко

Програма

1. Вступ. “Ліна Костенко — поет світової величини”.
2. Літературний вернісаж “Життя, як випробування”.
3. Заклучна частина “Ода Ліні Костенко”.

Сценарій

Оформлення: книжкова виставка “Ліна Костенко: крізь роки і печалі”.

Ведучий І.

Вимогливо-глибокі, сірі проникливі очі, грива густого хвилястого каштанового волосся, класичне розкрилля брів, напівпосмішка людини, яка багато пережила і знає ціну собі в цьому світі. У поставі стільки гідності, сили і жіночої м'якості, що пригадуються її ж слова:

*Отак, як зроду, потаємно, з тилу
усіх міщан оцирені лаї
Ненавидять в мені мою скажену силу,
ненавиджу я слабкості свої.*

Ведучий ІІ.

Це портрет видатної української поетеси Ліни Василівни Костенко, яка у 2015 році відзначає своє 85-ліття. Поетеса стала легендою. І погодьтеся, що бути сучасниками легендарної людини — це вже небуденність. Тому захід про неї хотілося б почати рядками Марини Цветаєвої: “Короновані ми тим, що небо над нами те ж саме!” Нам справді випала честь жити в одну епоху з Ліною Костенко, а такі люди, як вона, держать небо на плечах.

Ведучий І.

Народжена 19 березня 1930 року, Ліна Василівна упродовж цілого життя переходила борознами випробувань — а вони укріплюють душу, роблять із людини справжнього борця.

Дитина війни з гіркою біженською долею, дівчинка, яка написала свого першого вірша в окопі, “на тій сипкій од вибухів стіні,” Ліна Костенко виросла в поета світового рівня. Вона вибрала Поезію як Долю і ніколи їй не зраджувала.

Ведучий ІІ.

Дитинство її пройшло в учительській родині, котра до 1936 року мешкала у Ржищеві Київської області, а потім переїхала до Києва. Ліна закінчила школу на Куренівці, навчалася у літстудії при журналі “Дніпро” (редагованому Андрієм Малишком). Далі — короткочасне навчання у педагогічному інституті, потім в літінституті в Москві, який закінчила з відзнакою.

Ведучий І.

Друкуватись почала рано: ще навчаючись у школі. Перша збірка поетеси “Проміння сонця” вийшла друком 1957 року. Серед інших відомих її збірок — “Над берегами вічної ріки”, “Неповторність”, “Сад нетанучих скульптур”, “Вибране”.

З історії ви пам'ятаєте, що після смерті Сталіна настала пора суспільного “потепління,” її початок ознаменувала громоподібна доповідь М. Хрущова на XX з'їзді. З особливої атмосфери тих років і постало покоління шістдесятників. Центральний мотив поезії тієї пори — вибір долі, моральне самовизначення.

Ведучий ІІ.

Непросто складалася творча доля Л. Костенко. “Український письменник, приходячи в літературу, спершу й не знає, в зону якої біди він вступив, — пише вона в своєму есе. — Потім приходять здогад і протест: такого не може бути! А потім спокійне усвідомлення: так є. Але мушу працювати. Це доля мого народу, отже — і моя доля”.

Після блискучого успіху перших трьох книжок починається цькування Ліни Костенко: спершу в'їдлива “критика” на сторінках журнальних видань, потім знищення набору четвертої книжки “Зоряний інтеграл” та збірки віршів “Княжа гора”.

Ведучий І.

Свою позицію Ліна Костенко завжди виражала відкрито, прямо і була надзвичайно принциповою та суворою: “І не боюсь донощика в трактирі, бо все кажу у вічі королю”. Принциповість позиції Ліни Костенко не могла не муляти очі представникам влади. Однак в неї були велика популярність і любов читача, чіпати її боялися. Поетеса залишалася вільною на власноруч створеному острівці свободи

Ведучий ІІ.

Мужність Ліни Костенко вражає. Адже це вона в 60-ті роки єдина із членів спілки письменників уголос протестує проти вводу радянських військ у Чехословаччину, незважаючи на загрозу арешту. Це вона у Львові кидає квіти підсудним (адже тоді прокотилася хвиля репресій проти української інтелігенції), їй крутять руки, вона б'є кулаком по “воронках”.

Збірка “Неповторність” знову під загрозою... Мабуть, тоді з'явилися такі рядки:

*Я сильна, навіть зла,
Я знаю: слабкість — це одна з диверсій
А я ще в диверсантах не була.*

Ведучий І.

Оксана Пахльовська, донька поетеси, в своїх спогадах “Хранителька згасаючого вогню” пише про той період життя: “Мама свого часу стала легендою. Це тоді, коли в літературі їй ніби й не існувало — ім'я було заборонено, вірші не друкувались, про вихід книжок і не мріялось. А люди про неї знали. Переповідали один одному й правду, й вигадки, але знали, що вона є. Саме тоді, коли, багато колег робило вигляд, що якраз її не має. В найстрашніший період, коли все тісніше змикалося круг неї коло переслідувань, цькувань, заборон, вона писала. Поезія була протистоянням. Була вірою в кінечність абсурду. Із самого початку була бунтом. Бунтом особистості. Повстанням духу. Всі ці роки мама здавалась мені хранителькою згасаючого вогню, самотнього на березі найчорнішого з морів. “Я умирала серед вас, отут під небом України!”

Ведучий ІІ.

Про своє життєве і творче кредо поетеса пише так:

*Я трохи звір. Я не люблю неволі.
Я вирвуся, хоч лапу відгризу
А я не хочу пошепки,
А я не хочу крізь ґрати!
Кричи, ламай, трохи стереотипи!
Я не люблю нещасних. Я щаслива,
Моя свобода завжди при мені.*

І знову — спогади доньки, цього разу про Ліну Костенко як жінку, матір: “Сімдесяті. В цей час на руках у мами — маленьке дитя, мій молодший брат Василько, який зіпнеться на ніжки і почне ходити і говорити в роки маминого літературного небуття. Це мужність мами як жінки — народити дитину в розгул чуми. Це одвічний інстинкт роду — віра в перемогу життя і його непереможність. Вона завжди мені каже: найголовніше — це діти і робота.

Ведучий І.

І ось після нестерпно довгих шістнадцяти років мовчання 1977 року вийшла у світ книжка віршів “Над берегами вічної ріки”.

У ній — осмислення життєвого досвіду, увага і любов до людини. Далі 1979 рік: у видавництві “Радянський письменник” вийшов друком історичний роман у віршах “Маруся Чурай”. Нелегкою виявилася доля цього видатного твору. Звинувачення політичного характеру затримали вихід роману на кілька років. Лише після спеціальної ухвали президії правління Спілки письменників України твір був виданий. За кілька днів 8-тисячний тираж був розкуплений. Повторне видання через 3 роки вже накладом 100 тисяч так само швидко зникло з полиць.

Ведучий II.

В основі роману — відома в багатьох країнах світу балада “Ой не ходи Грицю...” Знаменитий сюжет про кохання, зраду і отруєння Гриця понад 100 років розробляється письменниками. Але Ліні Костенко вдалося написати новаторський твір, у якому вона не лише дала своєрідне трактування взаємовідносин Гриця і Марусі, а й відобразила широку панораму життя і боротьби українського народу в один із важливих періодів XVII століття.

Маруся Чурай — легендарна піснетворка, стражденна і чиста душа увійшла до наших сердець.

Ведучий I.

У нашій свідомості Маруся це не просто красива дівчина, прекрасна співачка: вона зливається з образом самої України. За словами обозного полтавського полку Івана Іскри, Маруся — це голос України, душа її. “Звитяги наші, муки і руїни безсмертні будуть у її словах”, — каже він. На суді, де вирішувалась доля дівчини, Іван пристрасно доводить суддям:

*Ця дівчина не просто так, Маруся.
Це — голос наш. Це — пісня. Це — душа.
Що нам потрібно було на війні?
Шаблі, знамена і її пісні.*

Твір пронизаний ідеєю незнищенності українського народу, глибока віра у його духовну силу і могутність. Роман “Маруся Чурай” став одним із найбільших досягнень української літератури. За цей роман і книжку поезій “Неповторність” Ліна Костенко відзначена Державною премією України ім. Тараса Шевченка. Твір був поставлений на сцені Миколаївського академічного українського театру драми та музичної комедії.

Ведучий II.

“Минає день, минає день, минає день! А де ж мій сад божественних пісень?” — сама себе запитує Ліна Костенко і творить свій сад — книжку “Сад нетанучих скульптур”. Окрім чудового віршованого доробку, до збірки увійшли поема-балада “Скіфська одіссея” і драматичні поеми “Сніг у Флоренції” та “Дума про братів неазовських”. Історизм поезії Ліни Костенко ніколи не був просто фіксацією певних подій — поетеса завжди будує мости між минулим і сучасним, і навіть майбутнім, пояснює сучасникам минуле заради майбутнього.

Ведучий I.

Після періоду напруженої роботи Ліна Василівна робить воістину щедрий дарунок читачеві — “Вибране”, куди увійшла збірка “Інкрустації”. За книжку “Інкрустації”, видану італійською мовою, Л. Костенко присуджено премію Франческо Петрарки. 1999 року Ліна Василівна видає історичний роман у віршах “Берестечко” про найбільшу трагедію в українській історії — битву під Берестечком. Та найбільшою нагородою для поетеси є любов народу. Сьогодні Л. Костенко перебуває в порі творчої зрілості.

Ведучий II.

Вірші Ліни Костенко відзначаються багатством віршованих форм, жанровою різноманітністю. Вона — майстер вірша-алегорії, філософського роздуму, епічно-художнього твору. Звідки з'являються поетичні слова, як жагучі рядки, від яких бринить сльоза на щоці, які кличуть до боротьби, чи пробуджують благородні почуття? За якими ознаками — богиня поезії Муза обирає своїх підданих:

*Ти де була, у Всесвіті чи Спарті.
Яким вікам світилася в імлі?
І по якій несповідимій карті
знаходиш ти поетів на землі?
Ти їм диктуєш долю, а не вірші.
Твоє чоло шляхетне і ясне.
Поети ж є і кращі, й щасливіші,
Спасибі, що ти вибрала мене...*

Ведучий I.

Не залишає байдужою поетесу і вічна проблема: війна і мир. 1941 рік... Війна, розруха, голод... І нарешті довгождана Перемога. Грізні події тих воєнних років не тільки залишили криваві рубці в дитячому серці поетеси, а і загартували її. Вона написала вірші, що відображають цю героїчну сторінку нашої історії. Ось один із них:

*Мій перший вірш, написаний в окопі,
На тій сипкій од вибухів стіні,
Коли згубило зорі в гороскопі
Моє дитинство, вбите на війні.
Лилась пожежі вулканічна лава.
Стояли в сивих кратерах сади,
І захищалась наша переправа
Шаленим шквалом полум'я й води.
Був білий світ не білий вже, а чорний,
Вогненна ніч присвічувала дню
У той окопчик — як підводний човен
У морі диму, жаху і вогню.
Це вже було ні зайчиком, ні вовком —
Кривавий світ, обвугляна зоря!
А я писала мало не осколком
Великі букви, щойно з букваря.
Мені б ще гратись в піжмурки і класи
Літати на крилах палітур,
А я писала вірші про фугаси,
А я вже смерть побачила впритул
О, перший біль тих недитячих вражень*

*Який він слід на серці залиша!
Як невимовне віршами не скажеш
Чи не німою, зробиться душа?!
Душа в словах — як море в перископі
І спомин той — як відсвіт на чолі
Мій перший вірш написаний в окопі
Він друкувався просто на землі...*

Ведучий II.

Людина зможе перемогти все: скруту, лютий холод, війну, обпалену землю. Головне — зберегти вдячну пам'ять про ратний подвиг у юного покоління, вважає Ліна Костенко:

*Тут обелісків ціла рота.
Стрижі над кручею стрижуть,
Високі цвинтарні ворота
Високу тишу стережуть.
Звання, і прізвища, і дати,
Печалі бронзове лиття.
Лежать наморені солдати,
А не проживши й півжиття.
Хтось, може, винен перед ними.
Хтось, може, щось колись забув
Хтось, може, зорями сумними
У снах юнацьких не побув.
Хтось, може, має якусь звістку,
Якісь неказані слова...
Тут на одному обеліску
Є навіть пошта польова.*

Ведучий I.

Вірші Ліни Костенко нікого з читачів не залишають байдужими, вони сповнені справжньої, непідробної любові — до людини, природи, рідного краю. Чудова пейзажна лірика поетеси. Прочитавши її вірші про природу, мимоволі закохуєшся у дощ, що “підкрався і шумить”, у ніч красиву, “мов Кармен”, у квіти і дерева.

*Я дерево, я сніг, я все, що я люблю,
І, може, це і є моя найвища сутність.*

Поетеса любить перебувати наодинці з деревами і квітами, відпочивати в лісі, біля озера чи річки. У ці дорогоцінні хвилини очищається душа, сповнюється любові і прощення, глибокого розуміння одвічної мудрості природи.

Ведучий II.

Гострим боєм відгукнулася в серці Ліни Костенко чорнобильська трагедія. З-під її пера виходять сповнені гіркоти і страждання поетичні рядки:

*Стоять озера в пригоршнях долин.
Луги цвітуть у придорожній смузі
І царственно цибатий чорногуз
поважно ходить в ранній кукурудзі.
Дівча козу на вигоні пасе
Машини мчать, баранки крутять аси.
Малина спіє...І на все, на все
Лягає пил чорнобильської траси.*

З 1991 року Ліна Василівна їздить до Чорнобильської зони у складі історико-культурної експедиції, в якій працює як рядовий дослідник.

Ведучий І.

Вірші Л. Костенко — це дивосвіт любові, що дарує нам ніжність і вірність людської душі. Це поезія, яка завжди нагадує, що світом рухає тільки любов. І найвище призначення любові, кохання — дарунок світові нового життя.

Перше кохання буває у кожного, воно не забувається ніколи. Тендітне, чисте почуття приносить радість, додає сил і снаги. Але іноді кохання буває і нещасливим. Та не слід впадати у відчай, життя у нас ще попереду. А дивна пісня першого кохання назавжди лишається у нашому житті:

*Як пощастило дівчинці в сімнадцять,
В сімнадцять гарних, неповторних літ!
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Вона ридає, але все як слід.
Вона росте ще, завтра буде вишенька.
Але печаль приходить завчасу.
Це ще не сльози — це квітуча вишенька,
Що на світанку струшує росу.
Вона вжитті зіткнулась з неприємністю:
Хлопчина їй не відповів взаємністю
І то чому: бо любить іншу дівчину,
Ти ж не дивись, що дівчинка сумна ця,
Як пощастило дівчинці в сімнадцять...*

Ведучий ІІ.

Та не дуже пощастило Ліні Костенко в особистому житті. В літературному інституті ім. М. Горького в Москві зустрілася вона з поляком Єжи Пахльовським. Як пісня, народилося їхнє кохання. Були зустрічі під зорями, були мрії, були сподівання і радість від народження дочки — Оксани, яка тепер викладає у Римському університеті. Кажуть, там на небесах є книга людських доль. Та в ній, мабуть, імена Єжи і Ліни не були поруч, вони змушені були розлучитися. Люблячі серця залишилися кожен зі своєю Батьківщиною: Єжи з рідною Польщею, а Ліна не уявляла себе без матінки-України. Глибокий щем спогадів звучить у її вірші:

*Я дуже тяжко відболіла.
Усе було, як марення, як сон.
Любов підкралась, як Даліла,
А розум спав, довірливий Самсон.
Тепер пора прощатися нам
Будень. На білих вікнах змерзли міражі
І як ми будем, як тепер ми будем?
Такі вже рідні і такі чужі.
Ця казка днів — вона була недовгою,
Цей світлий сон — пішов без вороття.
Це тихе свято над моєю долею! —
Воно лишилось на усе життя...*

Ведучий І.

Хто, крім поета, може так сказати про прекрасне почуття кохання, всі його відтінки:

*Осінній день березами почавсь.
Різьбить печаль свої перевороти.
Я думаю про тебе весь мій час.
Але про це не треба говорити.
Ти прийдеш знов. Ми будемо на “ви”
Чи ж неповторне можна повторити?
В моїх очах свій сум перепливи
Але про це не треба говорити.*

*Хай буде так, як я собі велю.
Свій будень серця будемо творити.
Я Вас люблю, о, як я Вас люблю!
Але про це не треба говорити.*

Любов у віршах поетеси така різна: це ніжність і пристрасть, це стихія і хміль, це невтоленна спрага і тихе сяйво, це еміграція і велична переможниця.

Ведучий ІІ.

Ми розглянули кілька аспектів творчості Ліни Костенко, та їх набагато більше. Вона - душа, совість, розум України. Читайте твори Ліни Костенко!

Література:

1. Ковалевський О. В. Ліна Костенко : нарис творчо-світоглядної біографії / О. В. Ковалевський. — Харків : Прапор, 2004. — 192 с.
2. Відлуння десятиліть : українська література другої половини ХХ ст. : навчальний посібник / упор. М. О. Сорока. — Київ : Грамота, 2005. — 464 с. — (Шкільна бібліотека).
3. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала / Л. Костенко. — Київ : Києво-Могилянська академія, 2005. — 32 с.

4. Панченко В. Є. “Народу гілочка тернова...” : диптих про поезію Ліни Костенко / В. Є. Панченко. — Київ : Веселка, 2005. — 64 с. — (Уроки літератури).
5. Манойлова О. Предметний світ поезії Ліни Костенко “Старий годинникар” / О. Манойлова // Дивослово. — 2009. — № 9. — С. 51-54.
6. Витрикуш Г. Історичне минуле України у творчості Л. Костенко та В. Симоненко / Г. Витрикуш // Українська література в загальноосвітній школі. — 2009. — № 12. — С. 29-34.
7. Шершель Л. “Поезія — це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі” / Л. Шершель // Освіта України. — 2010. — № 21. — С. 5.
8. Регуш О. А. В її віршах — історія народу : його щасливі і тривожні дні... : сценарій / О. А. Регуш // Шкільна бібліотека. — 2010. — № 2. — С. 104-107.
9. Костенко Л. В. Берестечко : історичний роман / Л. В. Костенко. — Львів : Каменяр, 2007. — 170 с.
10. Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття : довідник / Н. І. Бернадська. — Київ : Знання-Прес, 2007. — 272 с.
11. Панченко В. “Поразка — це наука...” : роман “Берестечко” / В. Панченко // Дивослово. — 2010. — № 3. — С. 39-43.
12. Слоньовська О. Античні мотиви у ліриці Ліни Костенко / О. Слоньовська // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 3. — С. 31-39.
13. Слоньовська О. Біблійні образи й сюжети у творчості Ліни Костенко / О. Слоньовська // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 4. — С. 5-9.
14. Овдійчук Л. Конспект уроку за романом у віршах Ліни Костенко “Берестечко” / Л. Овдійчук // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 4. — С. 20-22.
15. Тарнашинська Л. Мнемонічне коло у структурі художньої свідомості : метаморфози пам'яті (літературознавчо-філософський зріз поетики Ліни Костенко) / Л. Тарнашинська // Слово і час. — 2010. — № 3. — С. 51-67.
16. Слоньовська О. Біблійні образи й сюжети у творчості Ліни Костенко / О. Слоньовська // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 5. — С. 2-6.
17. Слоньовська О. Культурологічні паралелі в сюжетних віршах Ліни Костенко тематичного пласту “з чужого поля” / О. Слоньовська // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 7. — С. 6-11.
18. Бойко О. Нев'янучий сад поезій Ліни Костенко / О. Бойко // Дивослово. — 2010. — № 8. — С. 16-20.
19. Костенко Л.В. Вибране / Л. В. Костенко. — Київ : Дніпро, 1989. — 559 с.
20. Клименко В. Ліна Костенко : Хочеться часом чогось дуже хорошого. Хіба ні? / В. Клименко // Україна молода. — 2011. — № 18. — С. 20.
21. Гузь О. Погляд на твори Ліни Костенко у ракурсі світової літератури / О. Гузь // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 12. — С. 13-16.
22. Наєнко М. Локус Гоголя в “Записках українського самашедшого” / М. Наєнко // Літературна Україна. — 2011. — № 17. — С. 6-7.
23. Таровита І. Найвища сутність Ліни Костенко : урок-телепередача / І. Таровита // Українська мова та література. — 2011. — № 19. — С. 9-14.
24. Наєнко М. Гоголівські візії в “Записках українського самашедшого” / М. Наєнко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. — 2011. — № 4. — С. 53-55.
25. Іванишин П. Проза генія, або Роман опору Ліни Костенко / П. Іванишин // Дивослово. — 2011. — № 4. — С. 57-60.

26. Горблянський Ю. “Кривава фієста сучасності” в одкровенні від Ліни Костенко (Зауваги про “Записки українського самашедшого”) / Ю. Горблянський, М. Кульчицька // Слово і час. — 2011. — № 5. — С. 73-83.
27. Левченко Г. Необароковий діаріуш людства Ліни Костенко / Г. Левченко // Слово і час. — 2011. — № 5. — С. 84-89.
28. Поезія : Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус. — Київ : Наукова думка, 2000. — 272 с. — (Бібліотека школяра).
29. Зібарова Л. Ліна Костенко / Л. Зібарова // Українська мова та література. — 2012. — № 1. — С. 19-21.
30. Глеб О. Роль пейзажів у історичному романі у віршах Ліни Костенко “Маруся Чурай” та інтерпретація їх учнями під час роботи над текстом / О. Глеб // Українська література в загальноосвітній школі. — 2011. — № 7. — С. 30-32.
31. Коскін В. Ліна Костенко: Україна — зона етичної небезпеки / В. Коскін // Демократична Україна. — 2012. — № 17. — С. 17.
32. Костенко Л. Поезія. Маруся Чурай : коротка біографія письменниці. Стислий переказ творів. Аналіз тексту. Тексти віршів. Зразки учнівських творів : посібник для 11 класу / Л. Костенко ; автор-уклад. В. О. Казакова. — Харків : Ранок, 2000. — 64 с. — (Літературна крамниця).
33. Савчук Н. Методика аналізу історичного роману Ліни Костенко “Маруся Чурай” / Н. Савчук // Українська література в загальноосвітній школі. — 2012. — № 2. — С. 2-6.
34. Чопик Р. Леся пояснює Ліну / Р. Чопик // Дивослово. — 2012. — № 2. — С. 37-39.
35. Українська література : Ліна Костенко : 11 клас. — Київ : АртЕк, 2001. — 78 с. — (Усе для школи).
36. Овдійчук Л. Вивчення творчості Ліни Костенко в школі : посібник для вчителя / Л. Овдійчук. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. — 80 с. — (На допомогу вчителю).
37. Брюховецький В. С. Ліна Костенко : нарис творчості / В. С. Брюховецький. — Київ : Дніпро, 1990. — 262 с. — (Літературний портрет).
38. Галич О. “Записки українського самашедшого” Ліни Костенко як імітація документального твору / О. Галич // Слово і час. — 2012. — № 7. — С. 105-110.
39. Голобородько Я. Вербалізація вічності: філософемні інкрустації Ліни Костенко / Я. Голобородько // Слово і час. — 2012. — № 7. — С. 111-116.
40. Дячок С. Функції інтертекстуальності у творчості Л. Костенко та специфіка їх репрезентації в процесі викладання літератури / С. Дячок // Зарубіжна література. — 2012. — № 23. — С. 27-28.
41. Костенко Л. Берестечко : історичний роман / Л. Костенко. — Київ : Либідь, 2010. — 232 с.
42. Дідух Г. Позакласне читання : творчість Ліни Костенко : моделі уроків / Г. Дідух // Дивослово. — 2013. — № 2. — С. 9-17.
43. Ярошенко Р. “Страшні слова, коли вони мовчать” (Ліна Костенко) / Р. Ярошенко, А. Буратевич // Українська мова й література в сучасній школі. — 2013. — № 2. — С. 6-11.
44. Мардус О. В “Сад нетанучих скульптур” Ліни Костенко... / О. Мардус // Українська мова й література в сучасній школі. — 2013. — № 3. — С. 54-57.
45. Думич Л. Адресовані людям вірші — найширший у світі лист : літературно-музична композиція, присвячена творчості Ліни Костенко / Л. Думич // Українська мова та література. — 2013. — № 1. — С. 12-16.
46. Герасимов Ю. Виразне читання медитативної лірики Ліни Костенко (на прикладі

програмної поезії “Страшні слова, коли вони мовчать...” / Ю. Герасимов // Українська мова та література. — 2013. — № 6. — С. 38-41.

47. Герасимов Ю. Виразне читання медитативної лірики Ліни Костенко (на прикладі виконавського аналізу поезії “Життя іде і все без коректур...”) / Ю. Герасимов // Українська мова та література. — 2013. — № 19. — С. 37.

48. Андреева С. Г. Поетична екологія Ліни Костенко : сценарій / С. Г. Андреева // Шкільна бібліотека. — 2013. — № 3. — С. 94-96.

49. Стрюк К. Шляхами Тараса Шевченка і Ліни Костенко / К. Стрюк // Українська мова та література. — 2014. — № 14. — С. 25-30.

50. Костенко Л. Річка Геракліта / Л. Костенко ; упоряд. О. Пахльовської. — Київ : Либідь, 2011. — 336 с.

51. Костенко Л. Річка Геракліта / Л. Костенко ; упоряд. та передм. О. Пахльовської. — Київ : Либідь, 2011. — 288 с.

52. Костенко Л. Мадонна перехресть / Л. Костенко. — Київ : Либідь, 2012. — 112 с.